

Kerezi Ágnes: Az őslakos hantik sámánhiedelmei a 21. század elején

Dobszentelés–sámánénekek–szertartások

Az előadás azt a kérdést járja körül, hogy mit nevezünk sámánizmusnak, mi tartozik a sámánizmus fogalomkörébe.

Az előadáson a sámán mitológia jellemzőiről is beszélünk, ami a részletek sokszínűsége ellenére is néhány fontos dologban a különböző szibériai népeknél hasonlóságot mutat. Beszélünk a sámánok tárgyi világáról is.

A sámán szerteágazó szerepet tölt be a társadalomban. Szerepe más és más a vadász, halász, gyűjtögető és az állattartó közösségekben. A sámán alapfunkciója minden kultúrában, hogy összekötő a három világszféra között, különleges tudásával felvértezve, lélekutazásának köszönhetően védi nemzetsége tagjait a gonosz szellemektől, külső rontástól. Elemezzük a sámánszertartás fázisait is.

Az obi-ugoroknál nem voltak a vallási tevékenységet hivatásszerűen végző, csak abból megélni tudó személyek, és senki nem monopolizálta a vallási élet egészét, hanem az több ember között oszlott meg. A különböző módszerekkel, különböző célokért, különböző vallási szférákban működő személyek egymás mellett, egymást kiegészítve, és nem egymással szemben, egymás ellen tevékenykedtek, bár társadalmi rangjuk, megítélésük természetesen nem volt egyforma.

Az obi-ugoroknál legalább öt féle különleges tudású személyt lehet megkülönböztetni. Ezekről lesz szó részletesen a 4. előadáson. Az 1.) kategóriába azon személyek tartoznak, akik ének segítségével, zeneszerszámot használva gyógyítanak. Nevük arehta-ku. A 2.) kategóriába a jósök, jóvendőmondók, az ún. nyukulta-ku-k sorolhatók. Utána jönnek azok az emberek (3), akik álmofejtők ill. az álmok segítségével gyógyítanak. Nevük ulom-verta-ku. 4.) Az jiszilta-ku az az ember, aki olyan képességekkel rendelkezik, hogy baj nélkül megvághatja magát és másokat. Így gyógyít. 5.) Vannak még a galócás sámánok, akik a légyölő galóca segítségével jutnak más tudatállapotba. Végül az 6.) a dobbal és dobverővel szertartást végzők kategóriája, nevük jolta-ku, őket szokták a mai szóhasználatban sámánoknak nevezni. Az obi-ugor sámánoknak alig volt sámán viselete, viszont külön vallási-kultikus szókincsük volt. Fizetség tevékenységükért nem járt. Szerepük a vallási élet bizonyos területeire nem terjedt ki, olyan nagy jelentőségű szertartásokon, mint pl. a medveünnep, egyáltalán nem játszottak különleges szerepet. Ugyanolyan jogú és rangú szereplők voltak, mint a többiek. Életmódjuk semmiben sem tért el családjuk egyéb férfitagjától, ugyanolyan halászok és vadászok voltak, mint azok, talán csak szerencsésebbek, hiszen, kiválasztottságuk egyik jele éppen gazdasági tevékenységük sikeressége volt.

A sámánokat haláluk esetén ugyanoda temették, mint a többieket, ugyanolyan szertartásokat tartottak részükre, mint más halálesetek alkalmával.

Az előadást követően Kerezi Ágnes videofelvételeinek megtekintése különböző típusú sámán-tevékenységekről, a kutató magyarázatával. Ilyen a szent láda emelgetése, vödörrel, dobbal való sámánkodás, áldozati szertartás, az áldozati rénszarvas feláldozása az istenek tiszteletére, jóslás... stb.